

**POZNAŃSKI RAMOWY PROGRAM
WEWNĄTRZSZKOLNEGO
SYSTEMU DORADZTWA ZAWODOWEGO**

dla szkół gimnazjalnych w Poznaniu

Centrum Doradztwa Zawodowego dla Młodzieży

ul. Działyńskich 4/5

61- 727 Poznań

tel./fax 61 857 97 84

www.cdzdm.pl

Wewnątrzszkolny System Doradztwa Zawodowego to ogół działań podejmowanych przez szkołę, mających na celu przygotowanie młodzieży do planowania kariery edukacyjno-zawodowej poprzez włączenie w program wychowawczy szkoły rodziców oraz innych osób, grup i instytucji. Działania te powinny posiadać formę wieloletniego programu oraz być realizowane już na etapie edukacji gimnazjalnej przypadającej na specyficzny okres rozwojowy, który związany jest ze zmiennymi przeżyciami emocjonalnymi uczniów i często nierealnymi wyobrażeniami o sobie oraz swojej przyszłości zawodowej. Jak wskazuje D. Super na okres ten przypada tzw. *faza wzrostu i poszukiwań*, która związana jest szczególnie z budowaniem własnej tożsamości, nadmiernym krytycyzmem względem siebie i innych oraz dużą podatnością na wpływ i sugestie otoczenia, co może skutkować podjęciem nietrafnej decyzji. Ważne jest więc, aby *doradztwo zawodowe* było *nieodłączną częścią programu wychowawczego szkoły* i służyło prawidłowemu rozpoznaniu przez ucznia swojego potencjału edukacyjno-zawodowego oraz rozwijaniu jego tożsamości grupowej jako ważnego elementu funkcjonowania społecznego.

Warto pamiętać, że **doradztwo zawodowe** jest istotnym ogniwem i bezpośrednim wzmocnieniem edukacji. Przyczynia się do wzrostu jej jakości. Zapewnia profesjonalną pomoc zlokalizowaną w otoczeniu ucznia, minimalizując tym samym zarówno koszty psychiczne wynikające z niewłaściwych wyborów, jak i koszty materialne związane z dojazdem do placówek specjalistycznych. Zapobiega przypadkowości podjętych przez młodzież decyzji dotyczących edukacji i planowania kariery zawodowej, uczy ją elastycznego dopasowywania swojej ścieżki edukacyjno – zawodowej do zmian na rynku pracy. Rozwija umiejętność świadomego zarządzania swoją karierą zawodową. Wskazuje na praktyczne wykorzystanie edukacji w życiu zawodowym poprzez podkreślenie jej celowości i sensowności. Przyczynia się także do wzrostu zaangażowania uczniów w sam proces edukacji. Ma szansę wpływać na proces dopasowywania programów kształcenia i oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy. Warto podkreślić, że wdrożenie działań z zakresu doradztwa zawodowego do realiów szkoły stanowi zawsze wartość dodaną nawet najlepszej oferty edukacyjnej i z pewnością przyczynia się do wzrostu jej prestiżu w otoczeniu społecznym.

Nowe trendy w orientacji zawodowej zakładają kształcenie i rozwijanie u młodzieży świadomości własnych możliwości psychofizycznych, kształcenie ustawiczne i zdobywanie kwalifikacji zawodowych, przygotowanie ucznia do kreatywnego i mobilnego funkcjonowania zgodnie ze zmieniającymi się strukturalnymi zmianami na rynku pracy

oraz przygotowanie ucznia do ewentualnej reorientacji zawodowej i samozatrudnienia.
(www.koweziu.edu.pl)

Najbardziej sprzyjającym sposobem pozyskiwania tych informacji są *przedmioty szkolne*, które w założeniu stanowią najprostsze źródło wiedzy o zawodach.

Każdy Wewnątrzszkolny System Doradztwa Zawodowego powinien zawierać w sobie: cele, metody, techniki, zadania oraz formy ich realizacji i sposoby oraz terminy jego ewaluacji.

Następnie w oparciu o Wewnątrzszkolny System Doradztwa Zawodowego powinny powstać: roczny plan pracy w ramach WSDZ oraz harmonogram działań – *załącznik nr 1*.

1. Wewnątrzszkolny System Doradztwa Zawodowego obejmuje/powinien obejmować głównie **uczniów**, jak również **nauczycieli i rodziców**. Jego ważnym elementem jest rozpoznawanie i kształtowanie właściwych przekonań, wartości oraz postaw wobec szkoły, rynku pracy i pracy zawodowej. Celem Wewnątrzszkolnego Systemu Doradztwa Zawodowego jest tworzenie *czynników zewnętrznych* decydujących o trafnej decyzji edukacyjno-zawodowej (czynniki sytuacyjne i wychowawcze związane z wyborem zawodu) tak, aby pozytywnie wpływały na maksymalnie dużą grupę *czynników wewnętrznych* decydujących o trafnej decyzji edukacyjno-zawodowej (czynniki dotyczące rozwoju ogólnego oraz cech indywidualnych). Opisany poniżej Ramowy Program Wewnątrzszkolnego Systemu Doradztwa Zawodowego wskazuje na kluczowe zagadnienia oraz propozycje istotnych działań, które powinny być dostosowane do potrzeb i wewnętrznej kultury organizacyjnej szkoły. Stanowi źródło potencjalnych rozwiązań do włączenia w zakres istniejącego w szkole Wewnątrzszkolnego Systemu Doradztwa Zawodowego.
2. Realizacja Wewnątrzszkolnego Systemu Doradztwa Zawodowego powinna być poprzedzona **diagnozą** głównego beneficjenta, jakim jest uczeń. Diagnoza powinna odnosić się do jego:
 - 1) Zainteresowań;
 - 2) Uzdolnień;
 - 3) Możliwości i deficytów edukacyjnych;
 - 4) Potrzeb rozwojowych i edukacyjnych;

- 5) Wartości, przekonań, postaw i oczekiwań;
- 6) Sytuacji rodzinnej,
- 7) Stanu zdrowia (w kontekście wyboru zawodu).

Diagnoza powinna służyć dostosowaniu i przygotowaniu dla uczniów zajęć pozalekcyjnych rozwijających ich potencjał; **zajęć psychoedukacyjnych** rozwijających ich wiedzę i samoświadomość oraz umiejętności interpersonalne; **zajęć zawodoznawczych** rozwijających wiedzę o sobie, świecie zawodów, rynku pracy oraz możliwości dalszego kształcenia. *Oba typy zajęć powinny odbywać się na lekcjach wychowawczych.*

3. Zadania realizowane w ramach pracy z poszczególnymi grupami:

1) Uczniowie

- a) rozwijanie **umiejętności interpersonalnych** (w zakresie efektywnej komunikacji interpersonalnej, współpracy w grupie, dyskusowania, rozwiązywania konfliktów itp.) ,
- b) **diagnoza i profilaktyka niedostosowania społecznego** (uczniowie z rodzin dysfunkcyjnych, drugoroczni, z zaburzeniami zachowania np. ADHD, agresja, autodestrukcja, zaburzenia emocjonalne) – załącznik nr 2 3),4),5),
- c) **praca z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi** (uczniowie wybitnie zdolni, uczniowie z zaburzeniami w uczeniu się oraz z zaburzeniami zachowania, zaburzeniami emocjonalnymi) – załącznik nr 3
- d) **rozpoznanie predyspozycji zawodowych** i przygotowanie młodzieży do wyboru drogi edukacyjno-zawodowej oraz wyboru zawodu dla rozwoju osobowości i przyszłości,
- e) stworzenie **klasowego bilansu zysków i ewentualnych strat** z realizacji Wewnątrzszkolnego Systemu Doradztwa Zawodowego.

2) Rodzice

- a) wspomaganie rodziców w procesie podejmowania decyzji edukacyjnych i zawodowych przez ich dzieci,
- b) wsparcie merytoryczne i metodyczne,
- c) określenie oczekiwań względem uczniów i ich rodziców,
- d) stworzenie bilansu zysków i strat wynikających z uczestnictwa w Wewnątrzszkolnym Systemie Doradztwa Zawodowego.

2) Nauczyciele

- a) realizowanie zadań zawartych w programie Wewnątrzszkolnego Systemu Doradztwa Zawodowego,
- b) współpraca z rodzicami i osobą odpowiedzialną za realizację Wewnątrzszkolnego Systemu Doradztwa Zawodowego,
- c) współpraca z instytucjami zewnętrznymi (*załącznik nr 2 I*),
- d) wspomaganie uczniów w procesie podejmowania decyzji edukacyjno – zawodowych,
- e) tworzenie i uczestnictwo w zespołach samokształceniowych,
- f) przeprowadzenie diagnozy środowiska klasowego/szkolnego – *załącznik nr 4*,

3) Podstawowe akty prawne regulujące funkcjonowanie Wewnątrzszkolnego Systemu Doradztwa Zawodowego:

- Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o **systemie oświaty** (Dz. U. z 2004 r. nr 256, poz. 2572 z późn. zm.)
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie **zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej** w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. Nr 228, poz. 1487)
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie **ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół** (Dz. U. z 2001 nr 61, poz. 624 z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 lutego 2002 r. w sprawie **ramowych planów nauczania w szkołach publicznych** (Dz. U. z 2002 r. nr 15, poz. 142 z późn. zm.)
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie szczegółowych **zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych** (Dz. U. z dnia 2 grudnia 2010 r.) Na podstawie art. 71 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, z późn. zm.)
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 20 lutego 2004 r. w sprawie **warunków i trybu przyjmowania uczniów do publicznych**

przedszkoli, szkół oraz przechodzenia z jednych typów szkół do innych.
Na podstawie art. 22 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 1996 r. Nr 67, poz. 329, z późn. zm.).

I. Praca z uczniami – obszary

1. Samopoznanie – rozwijanie samoświadomości (kim jestem, a kim chcę być?)
 - 1) *zainteresowania edukacyjne* (dotyczące przedmiotów szkolnych);
 - 2) *zainteresowania zawodowe* (dotyczące poszczególnych grup zawodów, różnorodność zainteresowań, a mobilność zawodowa);
 - 3) *umiejętności, uzdolnienia, talenty* (uświadomienie różnicy między zainteresowaniami a uzdolnieniami – nauczenie ich rozpoznawania);
 - 4) *osobowość* (typy osobowości zawodowej);
 - 5) *temperament* w kontekście różnych zawodów;
 - 6) *stan zdrowia na tle wymagań zdrowotnych poszczególnych grup zawodów;*
 - 7) *obraz własnej osoby - samoocena* (adekwatna, zaniżona, zawyżona);
 - 8) *wartości* (uświadomienie posiadanego systemu wartości i rozwijanie umiejętności wykorzystania ich przy dokonywaniu ważnych decyzji);
 - 9) *przekonania* (rozwijanie świadomości własnych przekonań i ich wpływu na planowanie ścieżki edukacyjnej);

2. Rozwijanie umiejętności społecznych
 - 1) *współpraca w grupie* (świadomość ról grupowych i zasady pracy w grupie);
 - 2) *komunikacja* – style komunikowania się (teoria w praktyce);
 - 3) *radzenie sobie w sytuacjach trudnych* – porażki w realizacji planów edukacyjnych (reorientacja zawodowa w przypadku dokonania niewłaściwego wyboru zawodu);
 - 4) *podejmowanie decyzji* w kontekście JA (umiejętności, trudności /ograniczenia, plany/marzenia) a ŚWIAT ZEWNĘTRZNY (wyzwania rynku pracy, oferta edukacyjna, wymogi rekrutacyjne, wymagania psychologiczne poszczególnych zawodów);
 - 5) *uświadomienie odpowiedzialności* ucznia za własny rozwój (rozwijanie poczucia sprawstwa i wewnątrzsterowności);

- 6) **autoprezentacja** (wykorzystanie świadomości swojego potencjału w praktyce – umiejętność prezentacji siebie);
- 7) **asertywność** (obrona własnych przekonań, wartości i granic – jako jeden z ważnych aspektów uczestnictwa w grupie);
- 8) **wyszukiwanie i przetwarzanie informacji** przydatnych do planowania kariery oraz korzystanie z dostępnych źródeł pomocy doradczej (informatory, strony internetowe – m.in. szczegółowa charakterystyka poszczególnych klas zawodów, elektroniczny informator).

II. Praca z uczniami – metody i techniki pracy

1. Ankiety, kwestionariusze;
2. Pogadanki;
3. Prasówki (tematyka łącząca wiedzę przedmiotową z zagadnieniami rynku pracy);
4. Zajęcia warsztatowe;
5. Prezentacje multimedialne;
6. Konkursy zawodoznawcze;
7. Konkursy wiedzy o szkołach;
8. Spotkania z przedstawicielami instytucji doradczych;
9. Spotkania z przedstawicielami pracodawców (określenie oczekiwań pracodawców) – załącznik nr 2 I);
10. Spotkania z przedstawicielami różnych zawodów (rodzice);
11. Powiązanie treści programowych przedmiotu ze światem zawodów (nauczyciel – ciekawostka/hasło, uczeń – poszukiwanie szczegółowych informacji, nauczyciel – weryfikacja);
12. Szkolne wycieczki tematyczne;
13. Organizowanie **Dnia Doradztwa Zawodowego** w szkole w ramach Ogólnopolskiego Tygodnia Kariery;
14. Zajęcia socjoterapeutyczne i zajęcia wspierające.

III. Nauczyciele

1. Zadania nauczycieli względem ucznia:

- 1) *aktywne uczestniczenie w procesie rozwojowym ucznia;*
- 2) *poszerzanie treści programowych przedmiotu o aspekty zawodoznawcze;*
- 3) *motywowanie do nauki poprzez prezentację różnych **technik uczenia się**;*
- 4) ***motywowanie do rozwoju zainteresowań edukacyjnych** – zachęcanie do udziału w konkursach przedmiotowych nie tylko uczniów z najlepszymi osiągnięciami;*
- 5) *tworzenie **profilu przedmiotowego ucznia** (informacje na temat uczenia się każdego przedmiotu – porażki, sukcesy);*
- 6) *rekomendacje dotyczące dalszego kształcenia;*
- 7) *nastawienie na odkrywanie potencjału ucznia i udzielanie wskazówek potrzebnych do jego realizacji;*
- 8) *rozwijanie **umiejętności podejmowania decyzji** oraz ich realizacji;*
- 9) *rozwijanie i umacnianie **poczucia odpowiedzialności** za własny rozwój edukacyjno – zawodowy;*
- 10) *rozwijanie **aktywnej postawy wobec przemian** zachodzących na rynku pracy (otwartość i gotowość na zmiany: w tym również zmiany pracy i profesji w ciągu kariery zawodowej – wdrażanie do idei **kształcenia ustawicznego**).*
- 11) *dokonywanie zapisów w dzienniku dotyczących powiązania treści programowych przedmiotu z zagadnieniami zawodoznawczymi;*

2. Zadania nauczyciela względem rodziców:

- 1) *współpraca w zakresie motywowania ucznia do nauki oraz wskazywanie najbardziej efektywnych form nauki – dostosowanych indywidualnie do ucznia;*
- 2) ***wspieranie rodziców w roli doradców** ucznia poprzez przekazywanie informacji zwrotnych dotyczących możliwości ucznia w zakresie poszczególnych przedmiotów szkolnych (**profil przedmiotowy ucznia**), rekomendacje dotyczące dalszych ścieżek kształcenia.*

3. Zadania doradcy zawodowego względem nauczycieli:

- 1) *wspieranie w działaniach doradczych poprzez organizowanie **spotkań szkoleniowo-informacyjnych**, udostępnianie informacji i materiałów do pracy z uczniami (wzbogacanie warsztatu pracy o nowoczesne środki przekazu informacji: np. programy komputerowe, filmy zawodoznawcze);*
- 2) ***udzielanie wskazówek nauczycielom** do przygotowania zajęć z zakresu doradztwa zawodowego;*
- 3) ***współprowadzenie zajęć o charakterze doradczym** zgodnie z zapotrzebowaniem nauczycieli;*
- 4) ***określenie celów i najważniejszych zadań** do realizacji w ramach Wewnętrzzszkolnego Systemu Doradztwa Zawodowego (Wewnętrzzszkolny System Doradztwa Zawodowego jako element składowy Programu Wychowawczego Szkoły);*
- 5) ***współpraca z Radą Pedagogiczną** w zakresie tworzenia i zapewnienia systematyczności działań w ramach Wewnętrzzszkolnego Systemu Doradztwa Zawodowego;*
- 6) *tworzenie **doradczej bazy informacyjnej** (biblioteka, zasoby elektroniczne, programy komputerowe, filmy o zawodach, filmy o wyborze zawodu).*

4. Zadania doradcy zawodowego względem rodziców:

- 1) *wspieranie w działaniach doradczych poprzez organizowanie **spotkań szkoleniowo-informacyjnych** (dotyczących wspierania dziecka w wyborze szkoły, wymagań rekrutacyjnych szkół);*
- 2) *wspieranie rodziców w motywowaniu dziecka do nauki oraz motywowaniu do świadomego podejmowania decyzji edukacyjno-zawodowej;*
- 3) ***udzielanie informacji edukacyjnej i zawodowej** – spotkania indywidualne (dotyczące oferty szkół, ale też sytuacja na rynku pracy, oczekiwania pracodawców, przedstawienie możliwości zatrudnienia na lokalnym rynku pracy, udostępnianie informacji na temat zawodów, praca z rodzicami uczniów o specyficznych potrzebach edukacyjnych, z problemami zdrowotnymi, emocjonalnymi, społecznymi);*
- 4) ***włączanie rodziców**, jako przedstawicieli różnych zawodów do działań informacyjno-doradczych szkoły.*

IV. Zadania dla osób odpowiedzialnych za realizację Wewnętrznskolnego Systemu Doradztwa Zawodowego

- 1) koordynacja działań realizowanych w ramach Wewnętrznskolnego Systemu Doradztwa Zawodowego;*
- 2) rozdysonowanie i monitorowanie wykonania przydzielonych zadań;*
- 3) bieżące konsultowanie realizacji zadań, spraw z realizatorami i beneficjentami Wewnętrznskolnego Systemu Doradztwa Zawodowego;*
- 4) systematyczne monitorowanie zapisów w dzienniku dotyczących powiązania treści programowych przedmiotu z zagadnieniami zawodoznawczymi (z upoważnienia dyrektora szkoły);*
- 5) ewaluacja realizacji programu w danym roku szkolnym (czas, metody i techniki ewaluacji określa Rada Pedagogiczna):*
 - a) przeprowadzenie ankiet ewaluacyjnych wśród beneficjentów,*
 - b) badania losów absolwentów,*
 - c) monitorowanie poziomu efektywności dotyczącego realizacji zagadnień zawodoznawczych w ramach poszczególnych przedmiotów szkolnych,*
 - d) rozmowy indywidualne,*
 - e) zbieranie wskazówek, pomysłów od realizatorów i beneficjentów dotyczących możliwości udoskonalenia Wewnętrznskolnego Systemu Doradztwa Zawodowego.*